THE SUFFIXES -K(A) AND -K(O) IN THE UKRAINIAN ANTHROPONYMY OF MARAMURES

Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: In the following pages I focus on family names that exist in three antroponymic systems in Maramures. They have been formed with the help of the Ukrainian multi-functional suffixes -k(a) and -k(o) which are rendered into Romanian by -c(a) and -c(o).
The power of the two suffixes to create anthroponyms was weak, forming, in most cases, diminutives. Thus, as M. Hudash concluded, we can not strongly state: a) whether family names ending in -k(o) are derived from anthroponyms that are based on patronyms (where Šramko's father or another ancestor was Šram) and b) whether they are individual proper names (appellations or nicknames) derived either from diminutives of the common vocabulary or from underived personal names inherited in this form from the father, bearer of that name.
Although in Ukraine the suffix -k(a) and, especially the suffix -k(o), are some of the most productive suffixes in the anthroponymic systems examined so far, we can notice the existence of a small number of family names that have been formed with their support. The lexemes that are the basis of family names are, in most cases, different forms of Christian names. Anyway, the respective anthroponymic formatives are well represented within the unofficial system of personal denomination as well as in the formation of appellations and nicknames.

Keywords: anthroponym, Ukrainian family names, proper patronymic suffixes and other multi-functional suffixes, -k(a) and -k(o) formatives, appellations and nicknames.

De peste un deceniu, una dintre preocupările noastre a devenit studierea sistemelor antroponimice ale localităţilor ucrainene din judeţul Maramureş. Pornind de la axioma că antroponimia oricărei comunităţi umane este constituită din două sisteme de denominaţie personală (*oficial* şi cel *popular*) şi că ele „prezintă o egală importanţă istorică"[1], am purces la studierea elementelor constitutive ale celor două sisteme, şi anume *nume* (*nume de familie*) şi *prenume (nume de botez)*, respectiv *supranume, porecle, diminutive, hipocoristice, pseudonime* etc. Dacă, la început, am încercat să etimologizăm numele de familie (ca parte componentă a sistemului oficial), cu timpul, am conştientizat că acest lucru poate fi realizat abia după o studiere temeinică şi o bună cunoaştere şi a sistemului antroponimic neoficial, a supranumelor şi a poreclelor. Prin studierea acestor două categorii antroponimice, poate fi, în majoritatea cazurilor, scos la lumină procesul formării acelor antroponime (patronime, matronime,

[1] Paşca 1936: 61. Însă, afirmaţia pe care autorul o face în continuare („Devenite de mult tradiţionale, deşi independente, ele [cele două sisteme – s.n.] se influenţează reciproc" – cf. *Ibidem*), nu mai este valabilă, fiind cunoscut faptul că, astăzi, nu se mai formează nume de familie noi, căci dreptul de a crea şi de a folosi noi nume de familie a fost interzis atât în România, cât şi în restul ţărilor civilizate ale lumii. Ca urmare, sistemul popular de denominaţie personală nu mai poate influenţa, în nicio situaţie, numele de familie.

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

hipocoristice, supranume, porecle etc.), care, odată cu introducerea Codului civil, au devenit nume de familie. În acest caz, putem să ne formăm o idee despre apelativele care puteau sta la baza antroponimelor de atunci, despre felul cum se putea realiza trunchierea numelor de botez, despre sufixele, cu ajutorul cărora erau derivate cuvintele (numele proprii sau cele comune) intrate în structura actualelor nume de familie şi multe altele.

În urma studierii numelor de familie din cadrul sistemelor antroponimice ale localităţilor ucrainene din Maramureş, indiferent de graiul pe care-l vorbeşte populaţia de aici (fie transcarpatic[2] sau huţul[3]), am constatat că, din punctul de vedere al originii, majoritatea acestora sunt ucrainene, având la bază apelative sau nume de botez ucrainene (de diferite forme) ori fiind derivate cu sufixe specifice sistemului antroponimic ucrainean. De exemplu, în localităţile de care ne vom ocupa în acest articol, Rona de Sus, Crăciuneşti şi Lunca la Tisa, numele de familie ucrainene reprezintă peste 54 % din totalul celor existente, iar procentul persoanelor denumite cu ajutorul lor este de cel puţin 67 % din totatul populaţiei (în Crăciuneşti) şi se ridică la aproape 83 % (în Rona de Sus)[4].

Formarea antroponimelor (a numelor de persoană: hipocoristice, supranume, porecle etc.), care au devenit nume de familie s-a realizat prin două procedee principale[5], şi anume: unul *semantic* (*lexico-semantic*) şi altul, *morfologic* (*afixal*).

Procedeul *semantic* se reducea la *transonimizarea* apelativelor, a poreclelor individuale şi a numelor de persoană fără niciun mijloc concret, propriu formării cuvintelor[6]. Cu alte cuvinte, procedeul respectiv consta în schimbarea funcţiei numelui, adică trecerea numelor de persoană, a supranumelor, a poreclelor în nume ereditare, fără să aibă loc schimbări ale formei sau ale structurii antroponimelor. Numele de familie formate cu ajutorul procedeului *lexico-semantic* pot fi împărţite în: 1) nume de familie ce sunt corelative cu numele de persoane (*Andraş*, *Clepa*, *Leva*, *Maftei*[7]) şi 2) numele de familie ce sunt corelative cu apelativele (*Bodnar*, *Cramar*, *Hamor*, *Malear*, *Tcaci* sau derivate de la substantive, adjective, verbe etc.: *Bilan*, *Bucec*, *Dăbală*, *Dubec*, *Recală*, *Tecan*).

Procedeul *morfologic*, după cum afirmă P.P. Čučka[8], consta în formarea noilor antroponime cu ajutorul diferiţilor formanţi (cu schimbarea concomitentă atât a funcţiei, cât şi a structurii lexemului – s.n.). La crearea numelor de familie formate prin procedeul *morfologic*, au luat parte: 1) sufixele patronimice propriu-zise: *-yč*, *-ovyč*[9], care apar în grafie românească ca şi *-ici*, *-ovici* (*Bilici*, *Ivanici*; *Clemcovici*, *Semcovici*) şi 2) alte sufixe polifuncţionale, care erau la origine diminutivale, dar, cu timpul, au devenit patronimice: *-uk/-juk/-čuk*; *-ak/-jak/-čak*; *-an*; *-aš*, *-iš*, *-oš*; *-ej*; *-k(a)*; *-k(o)*; *-yk/-ik/-čyk*; *-ynec'*; *-ča(t)* etc. (redate în grafie românească prin: *-uc/-iuc/-ciuc*; *-ac/-eac (-iac)/-ceac*; *-an*, *-aş*, *-iş*, *-oş*; *-ei*; *-c(a)*; *-c(o)*; *-ec/-ic/-cic*; *-ineţ/-ineţi*; *-cea*

[2] Graiurile ucrainene transcarpatice se vorbesc în localităţile Rona de Sus, Crăciuneşti, Lunca la Tisa, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Bocicoiul Mare, Tisa, Câmpulung la Tisa, Remeţi şi Teceul Mic.
[3] Graiurile ucrainene huţule se întâlnesc în satele Crasna Vişeului, Bistra şi Valea Vişeului.
[4] Pentru mai multe detalii vezi Herbil 2010-b şi Ioan Herbil 2014.
[5] Cele două procedee au fost propuse de către P. P. Čučka (1969: 131-133) şi acceptate de majoritatea onomaştilor, apud Kravčenko 2004: 97.
[6] Čučka, 2005: XXV.
[7] Aceste nume de familie, ca şi următoarele, aparţin sistemelor antroponimice din cele trei localităţi cercetate.
[8] Čučka 2005: XXV.
[9] Pentru sufixele şi exemplele din limba ucraineană, folosim transcrierea fonetică simplificată utilizată în dialectologie (de exemplu, prin *-yč* şi *-ovyč* redăm sufixele ucrainene *-ич* şi *-ович*). Numele de familie, proprii celor trei sisteme antroponimice, vor fi redate în grafia existentă în actele oficiale ale purtătorilor acestora.

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

etc.): *Bilaniuc*, *Corjuc*, *Greşciuc*, *Husarciuc*, *Malearciuc*, *Taficiuc*; *Caciureac*, *Druleac*, *Grijac*, *Manoleac*, *Maruşceac*, *Mocearneac*; *Bilan*, *Cosovan*, *Rahovan*, *Şcerban*; *Bilaş*, *Capiş*, *Logoş*; *Dubei*, *Lumei*; *Godenca*, *Mihalca*; *Bilaşco*, *Meşco*; *Onuşec*, *Bilcec*; *Babineţ*, *Şofineţ*; *Vancea*).

Şi, cu toatea acestea, nu putem şti, de fiecare dată, dacă diferitele antroponime (devenite nume de familie) s-au format de la un apelativ sau de la un alt antroponim (de exemplu: n.fam. *Calínca* putea să se formeze, fie de le antrop. *Kalína* + suf. *-k(a)*, fie direct de la apel. *kalinka/kalenka* („dim. de la *kalena* + suf. *-k(a)*); n.fam. *Ríşco* poate fi format atât de la antrop. *Ryš* (< v.sl. *Рыжъко* (< apel. *рыжij* „roşcat") sau < n.pers. *Richard*, *Fridrich*, *Ditrich*) + suf. *-k(o)*), cât şi de la pol. *ryś* „râs (mamifer)" + suf. *-k(o)* ori direct din apel. magh. *riska* (< adj. slc. *ryšavý* „roşcovan, roşcat"). Referitor la productivitatea formanţilor ucraineni din cadrul numelor de familie din sistemele antroponimice ale celor trei localităţi, am constatat că cel mai productiv sufix este *-uc/-iuc/-ciuc* (ucr. *-uk/-juk/-čuk*)[10], fiind urmat de *-ac/-eac (-iac)/-ceac* (ucr. *-ak/-jak/-čak*)[11]. Celelalte sufixe, ca şi cele de care ne ocupăm în continuare (*-k(a)* şi *-k(o)*), au o frecvenţă redusă între numele de familie. Formantul **-c(a)** (ucr. *-k(a)*) este un sufix polifuncţional vechi slav, care, înainte de a forma antroponime, deriva substantive diminutivale, indica obiectul acţiunii, cât şi produsul acesteia.

Pe baza funcţiei diminutivale iniţiale, începând cu secolul al XIV-lea, formantul *-k(a)* îşi dezvoltă funcţia patronimică, ca de exemplu în formele înregistrate: *Ztoyka filius Ztoza* (din anul 1398); *Holovenka*, *Hodinka*, *Kalabiska* (din secolul al XVI-lea) sau *Lastyvočka Snьrotka* (din secolul al XVII-lea)[12]. În „Registrele căzăceşti" (de la jumătatea secolului al XVII-lea), „antroponimele diminutivale (ca şi cele peiorative) derivate cu *-k(a)* le iau locul, în unele cazuri, celor formate cu *-k(o)*; formele cu cele două sufixe coexistând. Însă formele cu sens conotativ derivate cu *-k(a)*, în paralel cu formele corespunzătoare derivate cu sufixul *-k(o)*, sunt fixate – după cum demonstrează V. O. Horpynyč – în cărţile de provenienţă moscovită din secolul al XVI-lea"[13]. După cum constatase P. P. Čučka, referindu-se la regiunea Transcarpatică, funcţia patronimică a lui *-k(a)* se poate observa, mai ales, la numele de familie provenite din nume de botez (*Hryhórka*, *Kól'ka*, *Mykúlka*, *Sávka*) sau cele care au la bază apelative (*Bl'áška*, *Dz'ámka*, *Kalýnka*, *Malýnka*), fiecare dintre acestea având corespondente între numele de familie nesufixate[14]. Totodată, există nume de familie, ca, de exemplu, *Andréjka*, *Ivanýčka*, *Kozýčka*, *Mad'árka*, *Petrýčka*, care, doar în aparenţă, amintesc de formantul *-k(a)*, căci, istoric, acestea sunt o formă „înţepenită" a cazului genitiv singular al antroponimelor derivate cu *-k(o)*[15].

Azi, *-k(a)* este unul dintre cele mai productive sufixe de pe teritoriul lingvistic ucrainean, în special în graiurile vestice ale acestuia, având atât funcţie diminutivală, cât şi antroponimică. Acest lucru rezultă şi din analiza supranumelor şi a poreclelor, a diminutivelor şi a hipocoristicelor din satele ucrainene din Maramureş, în cazul nostru cele din Rona de Sus[16],

[10] De exemplu, în Rona de Sus, există 45 de nume de familie în *-uk/-juk/-čuk* (ceea ce reprezintă 21,43 % din totalul numelor înregistrate); în Crăciuneşti, se întâlnesc 38 de nume de familie (17,51 %); în Lunca la Tisa, există 30 de nume de familie (23,63 %). Despre istoria şi frecvenţa sufixului, a se vedea Herbil 2010-b: 65-68.
[11] Statistica numelor de familie în *-ak/-jak/-čak* se prezintă astfel: în Rona de Sus, există 12 nume de familie (adică 5,71 % din totalul celor înregistrate); în Crăciuneşti, apar 16 nume de familie (7,37 %); în Lunca la Tisa, există 12 nume de familie (9,44 %). Mai multe date despre sufix şi frecvenţa acestuia, a se vedea Herbil 2010-b: 65-68 şi Herbil 2014.
[12] Čučka 2005: XXXV.
[13] Horpynyč 2001: 218-219.
[14] Čučka 2005: XXXV.
[15] *Ibidem*.
[16] Vezi pe larg Herbil 2007.

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

Crăciuneşti[17] şi Lunca la Tisa. Astfel, în cadrul sistemelor neoficiale (populare) de denominaţie personală din cele trei localităţi, frecvenţa cea mai mare a sufixului *-k(a)* o întâlnim în derivarea numelor de botez feminine (a formelor pline sau a hipocoristicelor acestora). Cu ajutorul acestui sufix, poate fi derivat aproape orice prenume feminin, fie el ucrainean, românesc, maghiar sau un împrumutu recent din alte limbi: *Alínka*: (< rom. *Alina*), *Denísk*a (< rom. *Denísa*), *Hafíka* (< ucr. *Hafíja*), *Ğétka* (< rom. *Géta*), *Ílonka* (< magh. *Ilona*), *Ionélka* (< rom. *Ionéla*), *Izáŭrka* (< port. *Izaura*)[18], *Maríka* (< ucr. *Maríja*), *Melánka* (< rom. *Melanía*), *Narčíska* (< rom. *Narcísa*), *Nastúka* (< ucr. *Nást'a*), *Oksánka* (< ucr. *Oksána*), *Simónka* (< rom. *Simóna*) etc.

Am întâlnit un număr redus de derivate care au la bază nume de botez masculine ucrainene, de tipul: *D'ordíka* (< ucr. dial. *D'órd'i* < magh. *Gyorgy*), *Ivan'úka* (< *Ivan'ó* < *Ivan*), *Júročka* (< *Júra*), *Kól'ka* (< *Kól'a* < *Mykóla*), *Serijóžka* (< *Serioja* sau *Sergiu*); *Vás'ka* (< *Vás'a* < *Vasyl'*/*Vasыl'*[19]).

Sufixul *-k(a)* are o frecvenţă mare şi în formarea supranumelor şi a poreclelor. Dintre acestea, numeroase sunt supranumele formate de la toponime, catoiconime sau etnonime (unele trecute deja prin stadiul de supranume sau derivate iniţial cu alte sufixe): *Apšánka* (< *Apšán* < catoiconimul *apšán* < n.top. *Ápša*), *Bukovýnka* (< n.top. *Bucovina*), *Kričinúska* (< n.top. ucr. dial. *Kričinúŭ* „Crăciuneşti", *Lúžanka* (< n.top. *Luh* „Lunca la Tisa", *Pól'ačka* (< etn. ucr. *pól'ačka* „polonează", *Sibijánka* (< n.top. *Sibiu*), *Volóška* (< etn. ucr. *volóška* „românc㔄), *Žólobka* (< n.top. *Žólob*).

Există şi supranume ce au la bază numele de familie ale tatălui sau ale soţului ori supranume ale acestora (patronime şi andronime): *Babыc'ár'ka* (< supran. *Babыc'ár'* < n.top. *Bábыc'ove*), *Cerkóvnыčka* < supran. *Cerkóvnыk* < ucr. dial. *čerkóvnыk* „ţârcovnic"), *Dz'aben'účka* (< n.fam. *Dzeabeniuc*), *Lembáčka* (< n.fam. *Lembák*). Foarte puţine sunt supranumele derivate cu *-k(a)*, ce au la bază un apelativ, ca de exepmplu: *Mošíka* (< ucr. dial. *móša* < rom. *moaşă*).

Mult mai numeroase sunt apelativele derivate cu ajutorul sufixului *-k(a)*, care stau la baza poreclelor: *Bíbolka* (< ucr. dial. *bíbol* „bivol"), *Búblyečka* (< ucr. *búblyk* „covrig"), *Lúpka* (< ucr. dial. *lupýtye (očýma)* „a-şi holba (ochii")), *Konéčka* (< ucr. dial. *konéc* „capăt, sfârşit"), *Kópka* (< ucr. dial. *kópa* „căpiţă de fân"), *Kopelýčka* (< ucr. dial. *kopelýc'a* „fata care naşte un copil fară să fie măritată"), *Šún'ka* (< ucr. dial. local *šún'a* < *papašún'a* „un soi de ciupercă"), *Telíška* (ucr. *telíha* „osie"), *Zolot'ánka* (< ucr. *zóloto* „aur"). Cu excepţia lui *Telíška*, toate celelate porecle sunt purtate doar de către persoanele de sex feminin.

Se întâlnesc şi porecle derivate cu *-k(a)* de la alte porecle sau supranume, în special de la cele ale tatălui sau ale soţului purtătoarei: *Drózdыčka* (< *Drózdыk* < ucr. dial. *drozd* „mierlă"), *Kéreška* (< *Kéreš* < magh. *keres* „a căuta"), *Láncoška* (< *Láncoš* < ucr. dial. *lanc* „lanţ"), *Lemáčka* (supran. *Lemák*/*Lemačók* (< etn. ucr. neoficial *lemák*), *Rosólыčka* (< *Rosólыk* < ucr. dial. *rosúl* „lichidul din murătura de varză").

Celălalt formant prezent în antroponimia localităţilor studiate este **-c(o)** (ucr. *-k(o)*). Despre vechimea lui *-k(o)*, mărturisesc antroponimele existente în monumentele limbii ucrainene

[17] Vezi amănunţit Herbil 2010-a.
[18] Este împrumutat, după cum ne-au relatat părinţii purtătoarei, din filmul „Sclava Izaura".
[19] Graiului ucrainean transcarpatic din localitatea Rona de Sus îi este proprie, atât în poziţie accentuată, cât şi în cea neaccentuată, vocala [ы].

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

din secolele XI-XIII (*Nelъpko, Stanko, Vojko*)[20], conform cărora, acest formant este moştenit din limba rusă veche[21], fiind productiv în formarea variantelor de nume masculine chiar şi azi în graiurile limbii ucrainene[22]. Dacă am compara unele nume slave necalendaristice, ca, de exemplu, *Rusko, Rus,* care s-au păstrat în unele regiuni ale Ucrainei până în secolul al XX-lea, cu aceleaşi nume din vechea polonă, cehă sau sârbă, atunci, după cum afirmă P. P. Čučka, se poate susţine că respectivele nume îşi trag originea din limba slavă comună[23] şi, odată cu ele, şi formantul *-k(o)*. „În acest caz – după cum constată L. O. Kravčenko – vechile sufixe slave de est *-ъko, -ьko* continuă slav comunele *-ъko, -ko*, care, datorită căderii consoanelor reduse din poziţie neintensă, s-au contopit, în secolele XI-XIII, într-un singur formant, *-k(o)*. La rândul său, sufixul *-ъko* s-a format de la *-ъ-ko*, adică, la început, *-k-o* deriva substantivele cu tema în *-*u,* ceea ce a dus la formarea diminutivelor de la nume comune. Însă, în aceeaşi perioadă, unele substantive derivate cu sufixul respectiv şi-au pierdut caracterul diminutival iniţial şi au început să denumească persoane după legăturile de rudenie, relaţiile familiale”[24] (să formeze patronime, matronime, andronime, adelfonime etc. – s.n.).

După cum arată monumentele scrise ale limbii ucrainene, formantul *-k(o)* era parte componentă a antroponimelor începând cu secolul al XIV-lea (*Havrelъko, Ivanьko*)[25]. Situaţie identică apare şi în secolul al XVI-lea (*Vanko, Ivanko, Ivaško, Ivanuško*)[26], iar, în *Registrele căzăceşti* din secolul al XVII-lea, o pătrime din antroponimele înregistrate (ce puteau deveni numele de familie) sunt derivate cu ajutorul formantului *-k(o)*[27] Aşadar, în antroponimia ucraineană din secolele XIV-XVIII (chiar până la începutul celui de-al XIX-lea), formantul *-k(o),* după cum afirmă M. L. Chudaš, era un sufix de gradul doi (al doilea component al unui sufix compus), având o capacitate redusă în formarea patronimelor (*-ank(o)/-jank(o), -ynk(o), -ejk(o)/-yjk(o)*: *Konaško Kosyčanko, Ivanъ Oleksynko, Hryško Kozejko* etc.), astfel de exemple fiind, chiar, rarisime. În aceeaşi perioadă, sufixul *-k(o)*, ca de altfel şi *-ikъ, -ec’, -ьj* şi *-ok* formau diminutive (*Stepanъ Šramko, Luk(ь)janъ Mažarčykъ, Ivanъ Dubec’, Pylypъ Lohvьj, Pavelъ Butokъ*)[28]. În acest sens, lingvistul ucrainean atrage atenţia că, în oricare dintre cazuri, fără nişte date suplimentare, nu se poate afirma cu certitudine dacă respectivele nume sunt formate de la antroponime, ce au la bază patronime (unde tatăl sau un alt strămoş al lui *Mažarykъ* a fost *Mažar,* iar a lui *Dubec’* era *Dub* [ori al lui *Šramko* a fost *Šram* – s.n.]) sau sunt nume de persoană individuale provenite, fie din diminutive ale lexicului comun, fie din nume de persoană nederivate (pline), moştenite în această formă de la tatăl posesorului respectivului nume[29].

Referindu-se la numele de familie din Ucraina Transcarpatică de tipul *Mytrýčko, Petryčko, Petrún’ko, Jurýčko* (provenite de la nume de botez) sau formate de la vechile porecle, ca, de exemplu, *Holováčko, Horóško, Majdánko, Rusýnko, Čerepkó, Jasínko*, P. P. Čučka este de părere (continuând ideea lui Chudaš) că ele sunt nume formate cu ajutorul vechiului sufix

[20] Čučka 1986: 135.
[21] Prin sintagma *limba rusă veche*, înţelegem *unitatea lingvistică slavă de est* (*staro vostočno-slav’anskij jazyk*), din care s-au format ulterior cele trei limbi slave de răsărit: rusa, ucraineana şi bielorusa.
[22] Kravčenko 2003: 107.
[23] Čučka 1986: 135-136.
[24] Kravčenko 2004: 97.
[25] Cybul’skij 1986: 131.
[26] Kersta 1970: 259.
[27] Kravčenko 2004: 98. A se vedea în acest sens materialul prezentat de Ju. O. Karpenko (1994: 182-201).
[28] Chudaš 1970: 124.
[29] *Ibidem*.

BDD-A22343 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

diminutival *-k(o)*, care, în respectivele cazuri, are funcţie antroponimică[30]. Însă majoritatea numelor de familie în *-k(o)* sunt, fie nume diminutivale cu acelaşi sens, ca de exemplu *Vas'kó*, *Dankó*, *Pet'kó*, fie adjective substantivizate, de tipul *Derev'ánko*, *Mud'ánko*, *Kučer'ávko*, *Polóvko*[31].

În onomastica slavă de est, părerile referitoare asupra apariţiei antroponimelor derivate cu *-k(o)* sunt diferite. Mai plauzibilă este cea a lui Ju. K. Red'ko, care consideră că formarea acestora este rezultatul procedeului lexico-semantic, şi admite că una dintre căile apariţiei numelor derivate cu ajutorul lui *-k(o)* putea fi forma cazului vocativ[32]. Dacă, în trecut, după cum reiese din monumentele scrise ale celor trei limbi slave de est, se poate spune că formatul *-k(o)* avea în cadrul procesului formării numelor de persoană, atât o funcţie patronimică, cât şi una diminutivală, astăzi, doar pe teritoriul lingvistic ucrainean, el este unul dintre cei mai productivi formanţi care derivă variante ale numelor masculine. Drept dovadă stau numeroasele exemple din cadrul sistemului popular de denominaţie personală al ucrainenilor, şi nu doar din cele trei localităţi maramureşene, ci şi din întreaga zonă carpatică. Aproape orice nume de botez masculin (formă plină sau hipocoristic ori derivat), fie el ucrainean sau românesc, poate fi derivat cu ajutorul lui *-k(o)*: *Ádiko* (< rom. şi ucr. *Ádi* < rom. *Adrian*), *Andrijkó* (< ucr. *Andríj*), *Boriskó* (< ucr. *Boris*), *Čipriankó* (< rom. *Ciprian*), *Dьnuckó* (< rom. *Dănuţ*), *Klaúdiko/Kláŭdiko* (< rom. *Claudiu*), *Féd'ko* (< ucr. *Féd'a* < *Fédur*), *Ivánko* (< ucr. *Iván*), *Lavíniko* (< rom. *Lavíniu*), *Mic'kó* (< ucr. *Mic'ó* < *Michájlo*), *Míško* (< ucr. *Míša* < *Michájlo*), *Neluckó* (< ucr. dial. *Nelúc* < rom. *Neluţ(u)*), *Petrьkó*/*Petry^{e}kó* (< ucr. *Petró*), *Sorinkó* (< rom. *Sorin*), *Tod'erkó* (< ucr. *Tód'er*), *Vasьl'kó*/*Vasy^{e}l'kó* (< ucr. dial. *Vasьl'*/*Vasýl'*), *Volód'ko* (< ucr. *Volódea*).

Se întâlneşte un număr mare de supranume derivate cu *-k(o)*, care s-au format de la nume de familie sau nume de botez ori de la diverse forme hipocoristice ale acestora: *Andráško* (< n.fam. *Ándraš)*, *Armáško* (< n.fam. *Armáš*), *El'kó* (< hipoc. al n.botez ucr. *Il'kó* < n.botez *Il'ija*), *Hót'ko* (< hipoc. n.fam. *Hošč'úk*), *Hafíječko* (< n.botez ucr. *Hafíja*), *Jančikó* (< hipoc. *Jónči*), *Ihnatkó* (< n.botez ucr. *Ihnát*), *Míško* (hipoc. *Míša* < n.botez *Michájlo*), *Pan'kó* (< hipoc. al n.botez ucr. *Pantelij* (< *Pantelejmón*)), *Polikó* (< hipoc. *Póli* < n.botez ucr. *Pavló*), *Semenkó* (< n.botez ucr. *Semén*), *Štefankó* (< n.botez *Štefán*), *Tod'erkó* (< n.botez ucr. dial. *Tód'er*).

Sufixul *-k(o)* are o frecvenţă ridicată în derivarea poreclelor ce au la bază apelative: *Č'ornikó* (< ucr. *čiórnyj* „negru"), *Čerevkó* (< ucr. dial. *čérevo* „burtă"), *Charchárko* (< ucr. dial. *chárkatы* „a scuipa foarte mult"), *Lьsikó* (< ucr. dial. *lûsyj* „chel"), *Mat'kó* (< ucr. dial. *máty*/*mat'*), *P'étko* (< ucr. dial. *p'étka* „bancnotă de cinci lei"), *Švéjko* (< ucr. *švájka* „sulă", instrument folosit în exercitarea îndeletniciri de pielar), *Šubikó* (< ucr. dial. *şuba* „cojoc"), *Voron'kó* (< magh. *varrónő* „croitoreasă" sau < ucr. *voróna*, „cioară"), *Žydkó* (< ucr. *žyd* „evreu").

Menţionăm că, în graiurile limbii ruse, formatul *-k(o)* este puţin productiv sau chiar absent[33], însă cu cele două funcţii (diminutivală şi patronimică), acesta este propriu numelor asemănătoare din antroponimia altor popoare slave, ca, de pildă, în cea a sârbilor, bulgarilor şi a slovacilor[34].

[30] Čučka 2005: XXXV.
[31] *Ibidem*.
[32] Red'ko 1965: 141-142, apud L. O. Kravčenko, *op. cit.*, p. 98.
[33] Bondatelov, Danilina 1970: 197.
[34] Železn'ak 1969: 48; Nikonov 1986: 274; Nykulyna 1986: 83.

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

În continuare, prezentăm etimologiile numelor de familie în *-k(a)* şi *-k(o)*, existente în cele trei sistemele antroponimice studiate[35].

Béuca (LT.)

Are la bază apel. huţ. *bévka* „borş rău" (unde *v* a trecut, conform trăsăturilor fonetice, în *u*)[36]. Totodată, este posibil să provină şi din n.fam. pol. *Bełka* (Rymut I 1999: 27) sau n. sl. de sud *Belko* (Ilčev 1969: 70), unde tema *Beł-* putea fi derivată cu suf. *-k(a)*. În Ucr. Transc., se întâlneşte în raionul Hust (cf. Čučka 2005: 52).

Biláşco (Cr). Apare cu varianta grafică *Bilaşcu*[37].

Provine din antrop. *Biláş* (ce funcţionează ca şi n. de fam. chiar în Rona de Sus) + suf. ucr. *-k(o)*. La rândul său, *Biláş*[38] îl continuă pe v.sl. *Бълашъ*, format de la adj. sl. care este corelativ cu adj. ucr. *bílyj* „alb" + suf. *-aş* (Čučka 2005: 65). I. Pătruţ afirmă că *Bilaş* este un derivat cu sufixul *-aş* de la tema *Bil-* ca şi alte nume derivate cu diferite sufixe: *Bileş*, *Bilca*, *Bilcea*, *Bilceşti* etc. (Pătruţ 2005: 100; Pătruţ 1984: 93), în timp ce N. Constantinescu crede că toate aceste nume au acelaşi radical *Bil-* < ucr. *bilyj* „alb" (Constantinescu 1963: 202). În Ucr. Transc., n.fam. *Bilaş* nu se întâlneşte. Există doar n.fam. *Bilašovskyj* (care îl continuă pe v.sl. *Бълашь* + suf. ucr. *-ovs'k(yj)* – cf. Čučka 2005: 65), iar *Bilaš* se folosea în Ucr. Transc. până în sec. al XVIII-lea, azi fiind răspândit în alte zone ale Ucrainei, ca, de exemplu, în regiunea Cernăuţi (cf. *Slovnyk* 2002: 46). I. Iordan este de părere că *Bilaşcu* provine din „ucr. *bil-* (tema lui *bilij*), cu suf. *-aşcu*, de origine slavă. Formaţia – continuă lingvistul – a putut lua naştere chiar pe teren românesc" (Iordan 1983: 64). Este posibilă această afirmaţie, căci n-am întâlnit n.fam. respectiv în nicio altă lucrare de specialitate.

Bóicu (Cr).

Este „acelaşi cu *Boico* (< bg. *Bojko*), (cu *o* < *u* adaptat la sistemul limbii noastre – a românei – s.n.); Cf. n.top. *Boicul*[39]" (Iordan 1983: 70). Totodată, poate fi o variantă a n.pers. *Bójko*, existent în Ucr. Transc., unde *o* final putea trece în *u* (ca şi în cazul numelui *Biláşco*, cu varianta *Bilaşcu*). În acest caz, *Bójko* poate: 1. fi o continuare a n.pers. sl. de sud *Bójka*, *Bójko*[40];

[35] În ceea ce priveşte pezentarea etimologiei numelor de familie, precizăm faptul că, imediat după cuvântul-titlu (în care marcăm accentul), apare sigla localităţii (sau a localităţilor, unde: RS=Rona de Sus; Cr=Crăciuneşti; Lunca la Tisa=LT), în care se întâlneşte respectivul nume, fiind urmată de variantele grafice oficiale (dacă ele există) ale acestora sau, acolo unde este cazul, de pronunţia lor dialectală. Etimologia numelui de familie este dată abia în cel de-al doilea alineat.

[36] *Slovnyk* 1991: 160.

[37] Chiar şi în ziua de azi, în Petrova, localitate vecină cu Rona de Sus, este cunoscută diferenţa socială (ce dăinuie de pe vremea Imperiului Austro-Ungar) dintre purtătorii numelui *Bilaşco* şi *Bilaşcu*, şi anume: cei ce poartă n.fam. *Bilaşco* sunt „nemeşi", iar cei ce au n.fam. *Bilaşcu* sunt „porţiaşi" (*porţiaş* „plătitor de porţie, de dări către stat").

[38] În Bocicoiu Mare (localitate situată în vecinătatea Ronei de Sus) este atestată la 1699 forma *Vasilj Bilasz* (Bélay 1943: 129).

[39] N.fam. *Boicul* este explicat de către P. P. Čučka (2005: 78) în mod eronat (el preluând părerea lui M. Grković (1977: 41), şi anume că acesta ar proveni din n.b. sl. de sud *Bojkul*, format de la n. *Bojko* + suf. *-ul*, fără să arate că, de fapt, acest nume este o creaţie românească, unde articolul hotărât rom. *-ul* (ca şi *-ul(ea)*) a fost perceput în onomastica sârbă şi bulgară ca şi sufix (cf. Constatinescu 1963: LXVI).

[40] P. P. Čučka (2005: 78) afirmă că numele *Bójko* (dar şi *Bójka*) se fixează începând cu sec. al XVII-lea atât în regiunile Lemkivščyna şi Bojkivščyna, cât şi în zone mai îndepărtate ale Ucrainei, şi chiar în Polonia, Croaţia şi alte ţări vecine (ca, de exemplu, în România, în localitatea maramureşană Roscova, este atestat la 1661: *Bojko Fedor* – cf. Bélay 1943: 188). Numele (*Bójko*) – continuă lingvistul ucrainean – provine de la: 1. forma diminutivală a n. slav (srb. sau bg.) *Bójko*, corelativ cu *Bojan*, *Boja*, *Bojo*, *Bogdan*, *Bogoslov*, *Borislav*, unde radicalul *boj-* înseamnă „teamă, a se teme" (...), iar *bojko* în slovacă „persoană fricoasă, fricos"; 2. de la etn. carpatic *bójko* „muntean" sau „locuitor al depresiunii, Bojkivščyna", care, la rândul său, ar proveni de la folosirea în exces a particulei şi a conjuncţiei *bo*). Fixarea veche a n.pers. *Bójko*, arealul răspândirii n.fam. *Bójko*, ca şi accentul îl determină pe P. P. Čučka să afirme că n. de fam. *Bójko* este unul denominativ (format de la un antroponim), deoarece în Carpaţi este atestat în sec. al XVI-lea, iar în Serbia – începând cu sec. al XIV-lea, în timp ce etn. *bójko* este o apariţie mai nouă (Čučka 2005: 78).

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

2. să aibă la bază etn. *bójko* „locuitor al regiunii ucrainene numită Bojkivščyna” (Chudaš 1977: 23; Čučka 2005: 79).

Calínca (Cr).

Provine din antrop. *Kalýna /Kalína* sau *Kálen* + suf. ucr. *-k(a)*. La rândul său, numele *Kalýna* şi *Kálen* (ucr. lit. *Kalyn*)[41], după cum afirmă P. P. Čučka, poate proveni: 1. din n.b. v.ucr. *Kalýna* (cu varianta *Kalína*), care este hipoc. al n.calend. *Kalenyk* (< n.calend. grc. *Kalinik* < *Kallinikos* < apel. grc. *kallinikos* „învingător, măreţ” – Trijn'ak 2005: 163) şi care în sec. al XVII-lea funcţiona la cazacii zaporojeni ca nume de persoană (Čučka 2005: 246) ”; 2. de la denumirea arbuştiului *kalyna* „călin, călină”. Însă, nu excludem posibilitatea ca n.fam. *Calínka* (ucr. lit. *Kalýnka*) să aibă la bază apelativul *kalinka/kalynka* (< *kalyna* „călin, călină” + suf. *-k(a)*). Numele de familie *Kalýnka* este răspândit în raionul ucrainean Hust (cf. *Ibidem*).

Ciubíca (LT).

Este format din apel. ucr. *čubátyj* „denumirea care se dă unui animal moţat, mai ales unei păsări” (< adj. *čubátyj* „moţat”) + suf. ucr. *-k(a)* sau chiar din apel. ucr. local *čubíka* „găină moţată”. Se întâlneşte în raionul Rahiv (cf. Čučka 2005: 612). A se comp. cu apel. rom. *ciubica* „şapcă, bască”.

Cúsco (RS).

Este format din antrop. *Kus* (azi n.fam. în raionul Teaciv din Ucr. Transc.) + suf. ucr. *-k(o)*. *Kus* poate avea la bază adj. v. rus. *kus* „scurt, ciunt, strâmt, cu coada tăiată” sau apel. ucr. local *kus* „bucată mare”. De asemenea, *kus* poate fi şi var. dial. a denumirii „mierlei negre” (Čučka 2005: 318). A funcţionat ca şi n.fam. în Ucraina Transc. (*Ibidem*), fiind atestat în Poienile de sub Munte la 1680: *Kuska Ivan, Luka, Szimeon* (Bélay 1943: 180).

Dúnca (Cr).

Continuă pe bg. *Dunka* (Iordan 1983: 186) sau *Dunko* (n.fam. întâlnit la ucraineni)[42], care este un hipoc. al n.pers. sl. de sud *Dunat, Dušan, Hladun, Radun, Sladun, Spiridun* (Šimundić 1988: 410).

Fético (RS). În Rona de Sus, se întâlnesc variantele grafice: *Fetco, Fetcou, Fetyko*.

Este o variantă fonetică locală a n.b. ucr. *Fed'kó* (cu accentul schimbat datorită influenţei lb. magh.), fiind un hipoc. format de la n.b. ucr. *Fedir* (dial. *Fédor/Fédur*) „Teodor”. Este atestat în localitatea Bocicoiul Mare la 1572: *Mich. Fetyko* (Bélay 1943: 128). Se întâlneşte în raioanele Hust, Teaciv, Irşava, Vinohradiv, Perecen, Mijhirea şi Velekei Bereznei (cf. Čučka 2005: 574).

Fézko (Cr). Se pronuţă *Fét'ko*. Este o „greşeală” existentă în actele oficiale, după cum am aflat în urma anchetelor realizate.

Acelaşi cu numele precedent. (Totuşi a se comp. cu n.fam. *Féško*, care este o variantă dial. a hipoc. *Fés'ko* < n.b. ucr. *Fédor/Fédur/Fédir*).

Godénca (RS). Apare cu următoarele variante grafice: *Godenka, Godinca, Godinka*.

Provine de la n.botez v.sl. *Godin* (< *Goda*[43], *Gadomir, Godimir* sau *Godeslav* – Šimundić 1988: 415, Grković 1977: 63) + suf. ucr. *-k(a)* (probabil < *-k(o)*). De asemenea, poate proveni din n.fam. sl. de sud *Godina/Hodina* (Čučka 2005: 147) + suf. *-k(a)*. Este normat de lb. ucr. ca şi *Hodýnka*. În cazul n.fam. *Godenca* din Rona de Sus, acesta putea fi creat de către

[41] Forma *Kalyn* este înregistrată în Maramureş în localitatea Bîrsana la 1548: *Cl. Kalyn* (Bélay 1943: 123).
[42] Antroponimele *Dunka* şi *Dunko* sunt atestate în Ucraina Carpatică în secolul al XVI-lea (Kersta 1984: 132).
[43] În Ucr. Transc., a existat n.fam. *Goda* (Čučka 2005: 178), care poate fi o continuare a sl. de sud *Goda* sau *Godo* (< numele pline de tipul *Godimir, Godoslav* – Šimundić 1988: 415).

BDD-A22343 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

ucraineni înainte ca *g* > *h*. De la acest antroponim, cu ajutorul suf. ucr. *-juk* s-a format n.fam. (existent în Rona de Sus şi Crăciuneşti), *Godenciuc*.

Iúrca (Cr).

Este un hipoc. format de la n.b. ucr. *Júra* (normat lb. ucr. *Júrij*, cf. rom. „Gheorghe") derivat cu ajutorul suf. ucr. *-k(a)*. De asemenea, poate fi forma de gentiv sau o variantă a n.b. *Jurkó* (existent ca şi n.fam. în Ucr. Transc. – cf. Čučka 2005: 641). Forma *Iurca* nu se întâlneşte ca şi nume de familie în Ucraina Transcarpatică, însă este prezentă în regiunea Cernăuţi (cf. *Slovnyk* 2002: 407).

Méşco (RS, LT). Se întâlneşte şi varianta grafică *Mesco*.

Credem că este o variantă fonetică (unde *y* este redat prin *e*, ca şi în multe alte cazuri) a n.b. *Myškó* (un hipoc. al n.pers. ucr. *Mychájlo* „Mihai" – Trijn'ak 2005: 238, derivat cu ajutorul lui *-k(o)*). Conform părerii lui P. P. Čučka, numele respectiv poate proveni şi din n.b. *Meško*[44], care este hipoc. al numelor pline de tipul *Mefodij, Meletij*. În graiurile transcarpatice de pe teritoriul României, cele două nume, *Méšco* şi *Míško*/*Mýško*, au accentul pe prima silabă, spre deosebire de Ucr. Transc., unde, în majoritatea cazurilor, accentul cade pe finala *o* (Čučka 2005: 377, 388). N.fam. *Meškó* este răspândit în Ucr. Transc., în raioanele Mukaceve, Irşava, Perecen, Velekei Bereznei, Vinogradiv, Rahiv şi Svaleava (cf. Čučka 2005: 377).

Mihálca (Cr).

Poate fi o formă de genitiv a n. ucr. *Myhálko*/dial. *Mihálko* (unde *y* ucrainean este redat prin *i*). Acesta provine din n.b. ucr. local *Myhál'*/dial. *Mihál'* (< n.calend. ucr. *Mychájlo*/dial. *Michájlo*) + suf. ucr. *-k(o)* (sau poate denumi pe soţia lui *Mihály*). Este posibil să fie şi o continuare a bg. *Mihalka* (cf. Iordan 1983: 305). În Maram. este atestat în localitatea Călineşti la 1705: *Mihalyka*[45] *Mihaly, Steph.* (Čučka 2005: 378). N.fam. *Myhálka* se întâlneşte în Ucr. Transc. doar în localitatea Hruşovo din raionul Teaciv (cf. *Ibidem*).

Rîşco (RS, LT). În Rona de Sus, apar variantele grafice: *Risko* şi *Rîşko*.

După cum afirmă P. P. Čučka, etimologia acestui nume este diferită în funcţie de tema de la care s-a format. Ca şi multe alte nume, *Rişco* este un nume cu etimologie multiplă: 1. cel mai probabil, este format din pol. *ryś* „râs (mamifer)" (cu schimbările fonetice proprii lb. ucr.) + suf. *-k(o)*; 2. este o continuare a n.pers. *Ryško*, care, în unele limbi slave[46], este un hipoc. al numelui de origine apuseană de genul *Richard, Fridrich, Ditrich*; 3. poate fi un transfer al numelui magh. a vacii de culoare roşcată, *riska* asupra omului. Apel. magh. *riska* provine din adj. slc. *ryšavý* „roşcovan, roşcat". Antrop. *Ryš* este frecvent în Slovacia începând cu sec. al XIV-lea; 4. este posibil să provină din porecla/supranumele v.sl. *Рыжъко*, care are la bază apel. *рыжij* „roşcat" (Čučka 2005: 485). N.fam. este răspândit în Ucr. Transc., în raioanele Teaciv, Hust şi Mijhirea (cf. *Ibidem*).

Rúszinka (RS). Se pronunţă *Rúsin'ko*.

Este o variantă locală maghiarizată a numelui *Rúsynko*, format din antrop. *Rusýn* + suf. ucr. *-k(o)*. Numele *Rusýn*, care poate proveni: 1. de la n.b. v.sl. *Rúsin*/*Rúsyn*[47] < adj. inv. *rus*

[44] N.pers. *Meško* se fixează în registrele căzăceşti la 1649 (Čučka 2005: 377).
[45] În Ucr. Transc., *Myhalko* este atestat la 1570 în localitatea Nelipeno din raionul Svaleava, azi funcţionând ca şi n.fam. în raioanele Velekei Bereznei, Mukaceve, Svaleava, Hust şi Teaciv (Čučka 2005: 378).
[46] Numele *Riško* se întâlneşte în limbile slovacă şi bielorusă (Knappová 1985: 156; Sudnik 1965: 39). De asemenea, este răspândit în polonă, unde mai apar derivatele *Ryszkowicz* (atestat în anul 1425) şi *Ryszczuk*/*Ryszczyk* (Rymut II 2001: 379).
[47] La polonezi, n.fam. *Ruszin* apare în documente, pentru prima dată, la 1343 (Rymut II 2001: 372).

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

„blond, roşcat, bălai” şi care la slavii de sud se foloseşte şi azi ca şi nume de persoană (Čučka 2005: 494); 2. de la etn. *rúsyn*, prin care, în Evul Mediu, popoarele Europei Centrale îi deosebeau pe slavii de est de varegi. Mai târziu, mai ales în perioada stabilizării numelor de familie, populaţia carpatică autohtonă (dolinenii) îi denumeau prin etn. *rúsyn* pe ucrainenii veniţi din Galiţia, adică pe huţuli şi pe boiki[48]. Nu excludem posibilitatea, aşa cum o face P. P. Čučka (cf. *Ibidem*), ca n.fam. *Rúsynko* să provină din apel. *rúsynko* (< etn. *rúsyn* + suf. *-k(o)*), deoarece la baza antroponimelor devenite nume de familie pot sta cele mai diverse forme hipocoristice sau derivate atât ale numelor de persoană, cât şi ale apelativelor. Astfel, nu trebuie să excludem că putea circula în spaţiul slav de est supranumele *Rusynko* (< apel. *rusynko* „un *rusyn* mai mic, fiul celui supranumit *Rusyn*”). N.fam. *Rúsynko*[49] este răspândit în raioanele Vinohradiv, Mijhirea, Mukaceve şi Ujgorod (cf. *Ibidem*).

Sárca (LT).

Continuă n.fam. magh. *Szarka*, ce are la bază apel. magh. (de origine slavă) *szarka* „coţofană”, fiind atestat la unguri în 1352 (Kázmér 1993: 972). Totodată, este posibil să se fi format din antrop. *Sara*, care poate fi forma de gen. a lui *Sar*[50] (< n.fam. magh. *Szar* < adj. magh. *szar* „gălbui, de culoarea galben strălucitor, roşcat; chel, pleşuv”) sau a n.fam. pol. *Sar*/*Sara* (< apel. pol. *sar* „ţap, masculul căprioarei”) + suf. *-k(a)* (Čučka 2005: 503). A se comp. cu n.b. crt. *Sarka* sau *Sarko*, hipoc. de la *Cesar*, *Visarion* (Šimundić 1988: 452). Se întâlneşte doar în raionul Ujgorod al Ucr. Transc. (Čučka 2005: 503).

Ştefánca (RS).

Provine de la n.pers. ucr. dial. *Štefán* (< rom. sau slc. *Ştefan*, *Štefan*) + suf. ucr. *-k(a)*. (În lb. ucr., forma normată este *Stepán*, însă în unele zone ale Ucrainei se întâlnesc variantele *Štefán* şi, mai rar, *Štéfan*). Totodată, este posibil să fie o variantă a n.fam. *Štefanko* < *Štefan* + suf. *-k(o)*. Forma *Ştefanca* nu este atestată în lucrările de specialitate ca şi n.fam., însă întâlnim forme precum *Ştefancu* sau *Ştefanco*. Îl găsim înregistrat la Constantinescu (1963: 155) la n.f. derivate de la *Ştefan*, fiind atestat în Moldova la 1764.

Viciónka (RS). Apare şi varianta grafică *Vecsunka*.

Este format din supran. sau porecla *Viščún*[51] (< ucr. dial. *viščún* „prevestitor, prezicător, clarvăzător”) + suf. ucr. *-k(a)*. Nu l-am găsit înregistrat în nici o lucrare de specialitate, ceea ce ne face să credem că este un nume local.

Zvénka (RS, Cr).

Este o variantă a n.fam. ucr. *Zvýnka* (existent în regiunea Cernăuţi, cu forma normată de lb. ucr. *Zvínka* – cf. *Slovnyk* 2002: 153). Probabil că este format de la n. srb. sau slc. *Zvonko* sau *Zvonka* (fără trecerea lui *o* din radical în *i*), care provin din nume precum *Zvonimir*, *Zvonimira* (Šimundić 1988: 468; Grković 1977: 96, 254), derivate cu ajutorul lui *-k(o)* sau *-k(a)*). A se comp. cu *zvinka*, nume pe care ucrainenii carpatici le dau berbecilor oilor, ţapilor şi caprelor, care au o fâşie, dungă de lână albă în jurul gâtului (Čučka 2005: 193), cu *dzvinka* „caro, tobă la jocul de cărţi” şi cu apel. ucr. local *zvinka/dzvinka* „sonoră, răsunătoare”. (I. Iordan (1983: 502) afirmă că n.fam. *Zvincă* < apel. ucr. *zvinka* „o plantă (*Primula veris*)”). *Zvynka* nu este atestat ca n.fam. în Ucr. Transc.

[48] Cf. Čučka 1966: 130-131.
[49] N.fam. *Rusinko* este atestat în Polonia începând cu sec. al XV-lea (Čučka 2005: 494).
[50] *Sara* şi *Sar* au funcţionat în Ucr. Transc. ca şi nume de familie (Čučka 2005: 503).
[51] Porecla *Viščún* funcţionează şi azi în sistemul antroponimic al localităţii Rona de Sus.

BDD-A22343 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

Am dat împreună etimologia numelor de familie în *-k(a)* şi *-k(o)* din mai multe considerente. Unul dintre acestea este acela că există nume de familie care prezintă forme diferite faţă de normele limbilor în care s-au format. Această schimbare sau, am putea spune, „pocire" a învelişului sonor şi a grafiei, nu se datorează de fiecare dată faptului că acestea s-au format în unul sau altul dintre graiurile respectivei limbi, ci altor două căi, oarecum „colaterale" fenomenului lingvistic. Prima constă în faptul că, în unele cazuri, funcţionarii care lucrau cu Registrele Stării Civile nu cunoşteau bine (sau deloc), fie limba ucraineană ori cea română, fie româna sau maghiara, înregistrând numele de familie prin prisma sistemului fonetic al limbii pe care o cunoşteau cel mai bine. Cea de a doua cauză a apariţiei diverselor forme ale unuia şi aceluiaşi nume nu este specifică doar satelor ucrainene din regiune, ci, atât tuturor localităţilor din Transilvania (indiferent de etnie), cât şi altor popoare aflate sub dominaţia maghiară. Este vorba despre acţiunea de maghiarizare a numelor de familie, începută pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea de către împăratul Ungariei, Iosif al II-lea (mai exact, prin decizia 10.426 din 23 iulie 1787)[52]. Dovadă stau numeroasele variante grafice ale aceluiaşi nume de familie, purtat chiar de membrii aceleiaşi familii. Astfel, purtătorii numelui de familie *Mihalco* puteau fi înregistraţi în actele oficiale cu forma *Mihalca* (ştiind că *a* în maghiară se pronunţă *o*). În aceeaşi situaţie, este şi numele de familie *Iurca*, care apare în satele din Maramureş, chiar la membrii aceluiaşi „neam" cu forma *Iurco*. Şi exemple de acest tip pot continua, atât la nivelui consonantismului (ca, de exemplu, magh. *sz* redă rom. *s*), cât şi cel privind accentul acestora.

În cele ce urmează, prezentăm statistica numelor de familie formate cu ajutorul lui *-k(a)* şi *-k(o)*, proprii sistemelor antroponimice ale celor trei localităţi cercetate. Astfel, situaţia numelor de familie în *-k(a)* (*Calinca*, *Godenca*, *Iurca*, *Mihalca*, *Ştefanca*, *Zvenka*) este următoarea: în Rona de Sus, se întâlnesc 4 nume de familie (1,9 % din totalul celor înregistrate) ce sunt purtate de 16 persoane (0,4 % din totalul populaţiei); în Crăciuneşti, există 5 nume de familie (2,3 %) ce denumesc 15 persoane (1 %), iar în Lunca la Tisa, sunt înregistrate 3 nume de familie (2,36 %), ale căror purtători sunt 6 persoane (0,65 %). Numărul şi frecvenţa numelor de familie formate cu ajutorul lui *-k(a)* (*Calinca*, *Godenca*, *Iurca*, *Mihalca*, *Ştefanca*, *Zvenka*) se prezintă astfel: în Rona de Sus, sunt înregistrate 5 nume de familie (2,38 %) ce sunt purtate de 116 persoane (2,95 %); în Crăciuneşti, cele 3 nume de familie (1,38 %) denumesc 8 persoane (0,53 %), iar în Lunca la Tisa, există 2 nume de familie (1,45 %), fiind purtate de 4 persoane (0,43 %).

În urma celor prezentate, se pot trage numeroase concluzii. Una dintre ele este aceea că în cadrul numelor de familie, formanţii lui *-k(a)* şi *-k(o)* au o reprezentare slabă, comparativ cu sistemul popular de denominaţie personală (în derivarea numelor de botez, a supranumelor şi poreclelor etc.), unde cele două sufixe au o frecvenţă foarte ridicată. Referitor la numele de familie în *-k(a)* şi *-k(o)*, se poate observa că majoritatea acestora sunt formaţii ucrainene, însă o parte dintre acestea sunt o continuare (cu unele adaptări fonetice) a vechilor nume slave de sud.

Bibliografia:

1. Bélay, V. (1943), *Máramaros megye társadalma és menzetiségei. A megye betelepülésétől a XVII. század elejéig*, Budapesta.

[52] Vezi mai multe la Chende-Roman 2009: 92.

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

2. Bondatelov, V. D., Danilina, E. F. (1970), *Sredstva vyraženija emocional'no-ekspressivnych ottenok v russkich ličnych imenach*, în „Antroponimika", Moscova, „Nauka", p. 194-199.
3. Chende-Roman Gheorghe (2009), *Antroponimie: din onomastica Ţării Silvaniei*, Zalău, Editura Silvania.
4. Chudaš, M. L. (1977), *Z istoriji ukrajins'koji antroponimiji*, Kiev, „Naukova dumka".
5. Constantinescu, N.A. (1963), *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.
6. Čučka, P. P. (1966), *Zakarpats'ki videtnonimni prizvyšč'a*, în „Pytann'a sučasnoji onomastyky", Kiev, „Naukova dumka"p. 127-132.
7. Čučka, P. P. (1969), *Specyfika slovotvorčoho analizu prizvyšč*, în „Pytann'a slovotvoru schidnoslov'anskych mov", Kiev, „Naukova dumka", p. 131-133.
8. Čučka, P. P. (1986), *Davn'orus'ki osobovi imena i sučasni prizvyšča ukrajinciv*, în „Davn'orus'ka onomastyčna spadščyna v schidnoslov'ans'kych movach", Kiev, „Naukova dumka", p. 133-139.
9. Čučka, P. P. (2005), *Prizvyšča zakarpats'kych ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Lviv, „Svit".
10. Cybul'skij, N. G. (1986), *Sostav i struktura ličnыch imen v hramotach XIV v.*, în „Davn'orus'ka onomastyčna spadščyna v schidnoslov'anskych movach", Kiev, „Naukova dumka", p. 129-133.
11. Grković, M. (1977), *Rečnik ličnich imena kod Srba*, Beograd.
12. Herbil, I. (2007), *Supranume şi porecle din Rona de Sus (judeţul Maramureş)*, în „Un om, un simbol: In honorem magistri Ivan Evseev", ed.: Marin Bucă, Maria Andrei, Daniela Gheltofan, Bucureşti, Editura CRLR, p. 292-312.
13. Herbil, I. (2010-a), *Analiza supranumelor şi a poreclelor din Crăciuneşti (judeţul Maramureş)*, în „Studii de limbă, literatură şi metodică", XIII, coord. Katalin Bálazs, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, p. 66-83.
14. Herbil, I. (2010-b), *Nume de familie formate cu sufixele -uk/-juk/-čuk şi -ak/-jak/-čak în antroponimia din Maramureş*, „Cultura ucraineană contemporană între canonul tradiţional şi noile paradigme de reafirmare", coord. Judit Bartalis-Bán, Mihailo Kondor, Cluj-Napoca, Editura Echinox, p. 58-72.
15. Ioan Herbil (2014), *The Etymology of Family Names in -ac/-eac (-iac)/-ceac (ukr. -ак/-як/-чак) with the Ukrainians of Maramures*, în „Globalization and intercultural dialogue: multidisciplinary perspectives" (*Language and Discours*), ed. Iulian Boldea, Tîrgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI, 2014, pp. 798-808 (site: http://www.upm.ro/gidni/ GIDNI-01/Lds/Lds%2001%20A6.pdf).
16. Horpynyč, V. O. (2001), *Slovnyk heohrafičnych nazv Ukrajiny (toponimni ta vidtoponimni prykmetnyky)*, „Dovira", Kiev.
17. Ilčev, St. (1969), *Rečnik na ličnite i familni imena u bălgarite*, Sofia.
18. Iordan, I. (1983), *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică.
19. Karpenko, J. O. (1994), *Rejestry vijs'ka zaporiz'koho i problema postann'a ukrajins'kych prizvyšč*, în „Pytann'a istoryčnoji onomastyky Ukrajiny", Kiev, „Naukova dumka"p. 182-201.

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)

20. Kázmér, M. (1993), *Régi magyar családnevek szótára XIV-XVII. század*, Budapesta.
21. Kersta, R. J. (1970), *Tipy imenovanij mužčin v pam'atnikach ukrajinskoho jazyka XVI v.*, în „Antroponimika", Moscova, „Nauka", p. 258-261.
22. Kersta, R. J. (1984), *Ukrajins'ka antroponimija XVI st. Čoloviči imenuvann'a*, Kiev, „Naukova dumka".
23. Knappová, M. (1985), *Jak se bude jmenovat*, Praga, Academia.
24. Kravčenko, L. O. (2003), *Prizvyšča na -k-o v antroponimiji zachidnoji častyny Poltavščyny*, în „Mahične slovo imeni" (Studia slovakistica. 3), Ujgorod, p. 107-113.
25. Kravčenko, L. O. (2004), *Prizvyšča Lubenščyny*, Kiev, „Fakt".
26. Nikonov, V. A. (1986), *Serby*, în „Sistemy ličnych imen u narodov mira", Moscova, „Nauka", p. 273-274.
27. Nykulyna, M. V. (1986), *Bolhary*, în „Sistemy ličnych imen u narodov mira", Moscova, „Nauka", p. 82-84.
28. Paşca, Şt. (1936), *Nume de persoane şi nume de animale din Ţara Oltului*, Bucureşti.
29. Pătruţ, I. (1984), *Nume de persoane şi nume de locuri româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
30. Pătruţ, I. (2005), *Studii de onomastică românească*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
31. Red'ko, Ju. K. (1965), *Heohrafija osnovnych typiv ukrajins'kych prizvyšč*, în „Pytynnja onomastyky", Kiev, „Naukova dumka".
32. Rymut, K. (1999, 2001), *Nazwiska pollaków: Słownik historyczno-etymologiczny*, tom I (A-K), tom II (L-Ż), Kraków.
33. Sudnik, M. R. (1965), *Slounik asabovych ulasnych imen*, Minsk, „Navuka i technika".
34. Šimundić, M. (1988), *Rječnik osobnih imena*, Zagreb.
35. Trijn'ak, I. I. (2005), *Slovnyk ukrajins'kych imen*, Kiev, „Dovira".
36. Železn'ak, I. M. (1969), *Očerk serbochorvatskoho antroponimičeskoho slovoobrazovanija*, Kiev, „Naukova dumka".
37. ****Slovnyk hucul's'kych hovirok. Hucul'ščyna. Linhvistyčni et'udy* (1991), red. Ja. Zakrevska şi alţii, Kiev.
38. ***** Slovnyk prizvyšč; praktyčnyj slovozminno-opfohrafičnyj (na materiali Černiveččyny)* (2002), red. K. M. Luk'an'uk şi alţii, Cernăuţi, „Bukrek".

BDD-A22343 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-28 07:07:34 UTC)